

Prekenverkstedet



<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Nyttårsaften – Lørdag 31. desember 2022

Preiketekst: Luk 13,6-9

Lesetekst I: Fork 3,1-2.4-7.11a

Lesetekst II: 1 Pet 1,22-25

Skjæringspunktet mellom fortid og fremtid

Nyttårsaften representerer skjæringspunktet mellom fortid og fremtid. Vi ser tilbake på året som har gått, og presenterer våre nyttårsønsker eller ambisjoner for det kommende året. Skjæringspunktet heter nåtid. Der avgjøres vår fortid og bestemmes vår fremtid.

Lignelsen om fikentreet's fruktbarhet og gartnerens stell er både alvorlig og tankevekkende. Den leder til selvransakelse og veivalg. Eller for å bruke kristen terminologi: Bot og omvendelse. Slik sett vil teksten også passe godt inn i jødisk nyttårsfeiring. Samtidig bærer både jødisk og kristen nyttårsfeiring i seg gleden og håpet om et nytt og godt år. Når jødene dypper eplebiten i honning eller smaker på honningkaken på Rosh Hashana, ønsker de hverandre «et søtt nytt år»

Oppgjørets tid

Kapittel 13 hos Lukas innledes med spørsmålet om synder kan måles og veies, og om død og ulykke skyldes slik vekting. Er galileerne som ble drept av Pilatus større syndere enn andre galileere, for ikke å si jerusalemitter? Er de 18 som ble drept da tårnet ved Siloadammen raste mer skyldige enn andre? Jesu svar er ikke bare et kategorisk «nei» eller «slett ikke». Han peker på samtalepartnerne ved å si at vi alle er skyldige og trenger omvendelse.

Et tre uten frukt er dømt til å hugges ned. Selv om det fortsatt produserer blad (slik Matteusversjonen peker på, Mat 21,19), og derfor kan se flott og prangende ut, leverer det ikke som forventet. Treet har mistet sin evne til å bære frukt fordi det ikke lenger suger til seg den næring og kraft det trenger til slik produksjon. Det hjelper ikke med forbedring. Noe nytt må skapes. Gartneren må slippes til.

Selvransakelse er både viktig og nødvendig: Hva er fruktene i mitt liv? Hvilke konsekvenser får troen for meg i hverdagen? Er jeg «produktiv» eller død? Jesus sier aldri at vi må ta oss sammen slik at han blir mer fornøyd med oss. Hans budskap er derimot: Vend om!

Ifølge jødisk tradisjon åpnes den symbolske «Livets bok» på nyttårsdagen, der den enkelte selv står til ansvar for om hans eller hennes navn er skrevet inn. De påfølgende 10 dagene frem mot Jom Kippur – den store forsoningsdagen – er en botstid der det til slutt avgjøres om våre navn skal bli stående eller slettes ut. En lignende tanke finner vi også flere steder i Åpenbaringsboken: *Den som seirer, skal bli kledd i hvitt, og jeg vil aldri stryke navnet hans ut av livets bok* (Åp 3,5. Jfr. Åp 20,12.15 og 21,27)

Det avgjørende origo

Å vende om handler primært om å vende seg til Ham som er Forsoneren, og som både kan rense, fornye, gi kraft og tilgang til næringskildene. I livsstrømmen fra hans død og oppstandelse, og med Den Hellige Ånds virkning, vil det vokse frem frukt – ofte uten at vi selv legger merke til det. Den som lever, vil også levere. Nyttår minner oss derfor om muligheten for en slik ny tilkobling. Det er vel noe av dette Jesus også minner disiplene om i sin avskjedstale der han beskriver seg selv som det sanne vintre, og der disiplene er inkorporerte greiner: *Hver grein på meg som ikke bærer frukt, den tar han (Far) bort, og hver grein som bærer frukt renser han så den skal bære mer ... Den som blir i meg og jeg i ham, bærer mye frukt* (Joh 15,2 og 5).

Bot, omvendelse og syndstilgivelse har gjennom kirkens historie ofte vært knyttet til symboler og ritualer. Slik også i den jødiske nyttårsmarkering. Det er en vanlig tradisjon at jøder denne dagen går til havet eller rennende vann der de enten kaster brødbiter på vannet eller tømmer lommene for lommerusk som symbol på at de synder vi bekjenner, tas bort. I den sammenheng kan ordet fra profeten klinge med: *Herren skal igjen vise barmhjertighet mot oss og trå vår skyld under fot. Du skal kaste alle våre synder ned i havets dyp* (Mika 7,19)

Lær av fikentreet

Vinstokk/vintre og fikentre er ofte brukt sammen i Bibelen, både for å illustrere fruktbarhet og velsignelse (1 Kong 4,15) og dom (Hos 2,12). I Jesu endetidstale hentes det frem enda en lignelse om fikentreet, men da som en positiv sammenligning med «alle andre trær» (Luk 21,29 ff). Fikentreet er her et håpsteget: *Når dere ser at det springer ut, vet dere av dere selv at sommeren er nær.*

En fiken vokser ut av en hul, eggformet kapsel med blomster. Når denne kapselen åpner seg, kommer fiken raskt til syne. Fikentreet vil flere steder i Bibelen kunne tolkes som et bilde på det jødiske folk. I Jesu endetidstale er det da nærliggende å tolke fikentreeets blomstring og fruktdannelse som et tegn på det jødiske folks omvendelse til Jesus Messias og det kommende gudsrikets nærvær. Paulus omtaler også forholdet mellom Israel og folkeslagene på lignende måte når han sier at «hele Israel skal bli frelst» når hedningene er kommet inn i fullt tall (Rom 11,25 f).

Tidspunkt og omfang for Israels frelse er ifølge Paulus et mysterium, men måten det skal skje på er den samme både for jøder og nordmenn: *Fra Sion skal redningsmannen komme, han skal ta bort gudløsheten fra Jakob. Dette er min pakt med dem når jeg tar bort syndene deres.* (Rom 11, 26 f). Det er et godt evangelium å ta med seg i skjæringspunktet mellom fortid og fremtid.

Med ønske om et godt, søtt og fruktbart nytt år!

Rolf Gunnar Heitmann

Seniorrådgiver, Den Norske Israelmisjon

rolf@israelmisjonen.no